

اُسُوۃٔ عارفان

گستاخاں و ناگفتہ ہا دربارہ

عارف کامل علامہ میرزا علی آقا قاضی تبریزی

بہ ضمیمہ:

جمال آفتاب

(شرح حال آیۃ اللہ سید عبدالکریم کشمیری)

بہ کوشش:

صادق حسن زادہ - محمود طیار مراغی

حسن زاده، صادق، ۱۳۲۶.

اسوه عارفان: گفته‌ها و ناگفته‌ها درباره عارف کامل علامه میرزا علی آقا تبریزی به ضمیمه جمال آفتاب (شرح حال آیه الله سید عبد الکريم کشمیری) به نوشتن صادق حسن زاده - قم - مؤمنین، ۱۳۹۰، ص ۳۰۵، مصور.

ISBN: 978-964-6815-82-7

فهرست نویسنده بر اساس اطلاعات ثبتی: کتابخانه به صورت زیر نویس چاپ دوم.

۱. قاضی تبریزی، غنی، ۱۳۲۵ - ۱۳۲۵ - سرگذشت‌نامه ۲. کشمیری، سید الکريم، ۱۳۰۶ - ۱۳۷۸ فی - سرگذشت‌نامه، الف طیار مرانی، محمود، ۱۳۵۲ ب. عنوان.
ص ۳۲۳، ۵۵۳، ۹۹۸، ۹۷۷ - شماره ملی ۳۳۹۸، ۲۰۰۳

نام کتاب:	اسوه عارفان
مؤلف:	صادق حسن زاده
ناشر:	مؤمنین
چاپ:	نکات حسن
نوبت چاپ:	اول ۹۱
تیراژ:	۲۰۰۰ جلد
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۶۸۱۵-۸۲-۷
قیمت:	۵۵۰۰ تومان

آدرس: قم - خیابان ارم، یاساژ قدس، طبقه پنجم، یلاک ۱۶۰۰۲

تلفن: ۰۲۵۱۷۸۳۲۲۹۵ - همراه: ۰۹۱۲۱۵۳۷۴۴۳

فهرست

پیشگفتار

شرح حال و تحصیلات علامه سید علی آقا قاضی
از ولادت تا رحلت

۱۱ - ۲۱

- ۱۵ شرح حال آیه الله سید علی آقا قاضی
- ۱۷ استادان سیر و سلوک مرحوم قاضی
- ۱۸ اهمیت استاد کامل
- ۱۹ جامعیت علی آقا قاضی
- ۱۹ تسلط مرحوم قاضی در لغت و تفسیر

فصل اول

گفته‌ها در نوشتار و گفتار بزرگان درباره

عارف کامل آیه الله میرزا سید علی آقا قاضی تبریزی

۲۳ - ۱۱۴

- ۲۵ قرائت قرآن
- ۲۶ در بلا هم می‌کشم لذات او

- کیسه پول ۲۷
- داستان بی پولی ۲۸
- طلب استخاره آیه الله محمد تقی آملی ۳۰
- سفارشات مرحوم قاضی ۳۱
- رساله سیر و سلوک بحر العلوم از دیدگاه مرحوم قاضی ۳۳
- تترس! ۳۴
- تجلیل از عید غدیر خم ۳۵
- کار برای خدا ۳۶
- برآورده شدن خواسته ها ۳۷
- فرق از زمین تا آسمان! ۳۸
- علم حروف را رها کن! ۴۰
- صحنه های شگفت انگیز ۴۱
- عبد الباقی ۴۴
- نابغه معنویت ۴۶
- اسماء چهارده معصوم علیهم السلام ۴۷
- توسل به علی علیه السلام ۴۸
- مذاهب طائفه جن ۴۸
- کلمه علم جفر ۴۹
- آشنایی آیه الله خوئی با آیه الله قاضی ۵۰
- انسان کامل ۵۱

۵۲	روشنی در تاریکی
۵۳	هشدار به آیت الله محمدتقی آملی
۵۵	بیانید ای موحّدین توحید افعالی
۵۷	فنای در توحید
۵۸	در جستجوی مرحوم قاضی
۶۰	آینده روشن
۶۲	کمک محترمانه
۶۳	پیام شگفت انگیز مرحوم قاضی به علامه طباطبائی
۶۴	مرحوم قاضی در اوج توکل بود
۶۵	ابن عربی از دیدگاه علی آقا قاضی
۶۶	به فکر تهذیب نفس باش
۶۷	بمیر به اذن خدا!
۷۱	ما هرچه داریم از قاضی است
۷۱	برنامه مرحوم قاضی در ماه رمضان
۷۲	سفارش مرحوم قاضی به نماز شب
۷۳	دستورالعمل میرزای بزرگ
۷۴	نهایت علاقه شاگردان به قاضی
۷۵	نام «استاد» برازنده اوست
۷۵	احترام در انتخاب نام
۷۶	این فرزند زنده می ماند!

- ۷۷ دعای مخصوص در قنوت نمازها
- ۷۸ آثار دستورات علی آقا قاضی
- ۷۹ سعدی از دیدگاه علی آقا قاضی
- ۷۹ نقش ولایت در عرفان
- ۸۰ محرم اسرار
- ۸۱ توکل کامل
- ۸۲ من چهل سال با حضرت حق هستم
- ۸۴ علاقه استاد مطهری به علی آقا قاضی
- ۸۴ پاکسازی ذهن
- ۸۵ در اوج تواضع
- ۸۶ فهمیدم که نفهمیدم
- ۸۶ مقام خرابانی
- ۸۷ شروع تجلی نفس
- ۸۷ برگرد برگرد!
- ۸۹ مقامات معنوی در سایه نماز اول وقت
- ۸۹ سوزاندن ریشه طمع
- ۹۱ اقتدا به شاگرد جوان
- ۹۲ احترام علی آقا قاضی به امام خمینی
- ۹۳ نشاط برای نماز شب
- ۹۴ خبر دادن علی آقا قاضی از غصب منزل حدّاد

- می‌دانم! ۹۵
- رسیدی! ۹۶
- سفارش مرحوم قاضی به خواندن روایت عنوان بصری ۹۷
- ابن عربی از دیدگاه علی آقا قاضی ۹۸
- مولوی از دیدگاه مرحوم قاضی ۹۹
- تلاش بی فایده ۹۹
- مؤثرین و سریعترین راه در سلوک ۱۰۰
- روش علی آقا قاضی برای پاکسازی ذهن ۱۰۱
- حافظ شیرازی و ابن فارض از دیدگاه قاضی ۱۰۱
- شیخیه از دیدگاه مرحوم قاضی تبریزی ۱۰۲
- دعا هنگام خوابیدن ۱۰۴
- دعا برای دفع دشمن ۱۰۵
- اسرار الهی را فاش مکن ۱۰۶
- چرا علامه قاضی آیه الله قوجانی را وصی قرار داد؟ ۱۰۶
- آن کلمه را می‌دانم! ۱۰۸
- تشرّف علی آقا قاضی به محضر امام زمان (عج) ۱۰۹
- حقیقت طین الارض چیست؟ ۱۱۰
- راز قالیچه حضرت سلیمان علیه السلام ۱۱۱
- مرحوم قاضی طین الارض بود ۱۱۲
- پذیرائی استاد از شاگرد ۱۱۳
- مبارزه با تکبر ۱۱۴

فصل دوم

نامه‌های عرفانی و شعرهای عالی

از علامه سید علی آقا قاضی

۱۱۵-۱۵۲

- این شعر را علی آقا قاضی قبل از سن ۲۰ سالگی سروده ۱۱۷
- ورود به عراق ۱۱۸
- خطاب به علی علیه السلام و ورود به نجف ۱۱۹
- علاقه شدید مرحوم قاضی به شهر نجف اشرف ۱۲۱
- نامه مرحوم قاضی به الهی طباطبائی ۱۲۲
- نامه دیگر از مرحوم قاضی به الهی طباطبائی ۱۲۵
- دستور العمل قرآن کریم است ۱۲۷
- کلید سعادت دنیا و آخرت ۱۲۸
- اهل طریقت ۱۲۹
- عید غدیر ۱۳۰
- دستور عمل مرحوم قاضی به شاگردان ۱۳۴
- نامه مرحوم قاضی به شیخ ابراهیم ۱۳۹
- نمونه شعر عربی سید علی آقا قاضی ۱۴۱
- تصحیح کتاب ارشاد شیخ مفید ۱۴۳
- قصیده غدیریه ۱۴۴

فصل سوم

ناگفته‌ها از زندگی

علامه سید علی آقا قاضی

۱۷۶ - ۱۵۳

۱۵۵	مسجد الشَّهْلَه
۱۵۵	چرا گریه می‌کنید؟
۱۵۶	عدم آگاهی از مقامات عرفانی
۱۵۷	به شما هم نگفتم
۱۵۸	مرجع آینده
۱۵۸	راحت الحلقوم
۱۵۹	مکاشفات پی‌درپی
۱۵۹	تلاوت مسَبَّحات
۱۶۰	سجده‌های طولانی
۱۶۱	تفاوت حالات معنوی
۱۶۱	جانشین مرحوم قاضی
۱۶۲	مشاهدات توحیدی
۱۶۳	دستور به سالکان
۱۶۳	علی آقای قاضی چطور بودند؟
۱۶۴	پول با برکت
۱۶۵	مقام معرفت نفس
۱۶۶	دعا اثر بخشش

۱۰. اُسوهٔ عارفان

۱۶۷	استقامت در سلوک
۱۶۷	تاثیر نجوم در رحلت مرحوم قاضی
۱۶۸	اثر محاسن علی آقا قاضی
۱۶۹	پولهای شبهه ناک
۱۶۹	سختی زندگی
۱۷۰	ریگ در دمان
۱۷۱	صبر شگفت انگیز
۱۷۲	تدریس احادیث مربوط به امام عصر عجل الله تعالی فرجه
۱۷۳	حق رفاقت
۱۷۴	غسل جمعه
۱۷۵	وسواس در عبادات ممنوع
۱۷۵	شور و حال سالک
۱۷۶	اَوَّل ما خلق
۱۷۶	روح لطیف

فصل چهارم

جمال آفتاب

شرح حال عارف فرزانه مرحوم آیه الله سید عبدالکریم کسمیری

۱۷۷ - ۲۰۱

۱۷۹	الف (سیره ظاهری
۱۸۶	ب (سیره باطنی
۱۹۷	ج (نکته های عرفانی

«شرح حال آية الله سيد علي آقا قاضی»

حاج میرزا سید علی آقا قاضی فرزند حاج سید حسین قاضی است .
میرزا علی آقا در سیزدهم ماه ذی الحجة الحرام سال ۱۲۸۲ هـ . ق از
بطن دختر حاج میرزا محسن قاضی ، در تبریز متولد شده و بعد از
بلوغ و رشد به تحصیل علوم ادبیه و دینیّه مشغول گردید و مدّتی در
نزد پدر بزرگوار خود و میرزا موسی تبریزی صاحب « حاشیه رسائل »
و میرزا محمد علی قراچه دانی درس خواند . پدرش به علم تفسیر
علاقه و رغبت خاص و ید طولایی داشته است ؛ چنانکه میرزا علی
آقا خودش تصریح کرده که تفسیر کشف را خدمت پدرش خوانده
است . همچنین علی آقا قاضی ادبیات عربی و فارسی را پیش شاعر
نامی و دانشمند معروف میرزا محمد تقی تبریزی معروف به
« حجة الاسلام » و متخلص به « نیر » خوانده و از ایشان اشعار زیادی
به فارسی و عربی نقل می کرد و شعر طنز ایشان را که هزار بیت بود
ازبر کرده بود و می خواند .^۱ آنگاه در سال ۱۳۰۸ هـ . ق در سن ۲۶

۱. «صفحات من تاریخ الأعلام في النجف الأشرف» ص ۱۹ - ۲۰ . شایان ذکر
است که در همه مأخذ سال تولّد ایشان ۱۳۸۵ و ورودش به نجف ۱۳۱۳ هـ . ق
ثبت شده که اشتباه است و آقا زاده ایشان تاریخ متن را تأیید فرمودند .

سالگی به نجف اشرف مشرف شد و زمانی در خدمت مرحوم فاضل شراپبانی و شیخ محمد حسن مامقانی و آقای شریعت و آخوند خراسانی و حاجی میرزا حسین خلیلی درس خواند و مخصوصاً از اجلهٔ تلامذه این استاد اخیر به شمار آمد که در خدمت وی تهذیب اخلاق را تحصیل کرد.

آقا زاده علی آقا قاضی می فرماید: «... میرزا علی آقا قاضی بسیار از استادش میرزا حسن خلیلی یاد می کرد و او را به نیکی نام می برد و من ندیدم کسی مثل این استادش او را در شگفتی اندازد و هر وقت نام این استاد نزدش برده می شد به او حالت بهت و سکوت دست می داد و غرق تأملات و تفکرات می شد»^۱

و بعد از آن به طهارت اعراق اصلیه رجوع کرده و بساط تنعم برچید و دست از آرایش لذائذ نفسانیّه بالمزّه کشید و به کلی از تهیّه اسباب دنیویّه منقطع گردید و به خدمت جمعی از اکابر اولیاء رسید و از آن جمله سالهایی چند در تحت تربیت مرحوم آقا سید احمد کربلایی معروف به واحد العین، قرار گرفت و از صحبت آن بزرگوار به درجات اولیاء ابرار ارتقاء گزید، چندان که در تهذیب اخلاق شاگردان و مریدان و ملازمان چندی به هم رسانید.^۲

۱. همان مأخذ.

۲. «مکارم الآثار» ۷/۲۶۹۴ با مختصر تصرّف.

آقا سید علی آقای قاضی درباره این استادش می فرماید :

« شبی از شبها را به مسجد سهله می گذرانیدم - زاده الله شرفاً - به تنهایی به نیمه شب یکی در آمد و به مقام ابراهیم علیه السلام مقام کرد و از پی فریضه صبح در سجده شد تا طلوع خورشید . آنگاه برفتم و دیدم انسان العین و عین الانسان و الانسان العین آقا سید احمد بگاء است - قَدْ سَ سِرَّةُ الْقُوسِ - . و از شدت گریه ، خاک سجده گاه گیل کرده است ! و صبح برکت و در حجره نشست و چنان می خندید که صدای او به بیرون مسجد می رسید ، وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ^۱ .

« استادان سیر و سلوک مرحوم قاضی »

« جماعتی از اهل الله که زماناً متاخر بر سر کار آخوند ملا حسینقلی [همدانی] بوده اند - قَدْ سَ سِرَّةُ اسْرَارِهِمْ أَجْمَعِينَ - ملازمت حضرات مقدسه اصحاب آن بزرگوار کرده اند که از افاحم آن اعظام است سید السالکین الی الله رب العالمین ، جناب الآقا السید علی القاضی الطباطبائی التبریزی النجفی - قَدْ سَ سِرَّةُ الشَّرِيف - که بدانسان که جناب شیخ السالکین الآقا الشیخ محمدتقی البهجة الرّستی را شنیدیم از اصحاب آن بزرگوار - افاض الله عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِهِ - به جمعه ۲۶ شوال

۱۳۹۸ هـ. ق به قم المحمیه - صائنا الله عن ثواب الزمان و زادها شرفاً - ماهی چند از ارتحال سرکار آخود [همدانی] برآمده، به نجف اشرف - علی مشرفها آلاف التحف - رسیده بود و تربیت از جناب الآقا السید احمد الحائری الواحد العین و جناب الآقا الشیخ محمد البهاری یافته - قدس الله اسرارهم اجمعین - .^۱

«اهمیت استاد کامل»

«... مرحوم حاج مرزا علی آقا قاضی - رضوان الله علیه - می فرموده است: آهَمّ از آنچه در این راه لازم است، استاد خبیر و بصیر و از هوا بیرون آمده و به معرفت الهیه رسیده و انسان کامل است، که علاوه بر سیر الی الله، سه سفر دیگر را طی نموده و گردش و تماشای او در عالم خلق بالحق بوده باشد.

مرحوم قاضی می فرموده است: چنانچه کسی که طالب راه و سلوک طریق خدا باشد برای پیدا کردن استاد این راه، اگر نصف عمر خود را در جستجو و تفحص بگذراند تا پیدا نماید، ارزش دارد. و می فرموده است: کسی که به استاد رسید، نصف راه را طی کرده است.^۲

۱. «تاریخ حکما و عرفا» صدوقی شها، ص ۱۴۰، چاپ اول.

۲. «سیر و سلوک منسوب به بحر العلوم» ص ۱۷۶.

« جامعیت علی آقا قاضی »

آقا سید هاشم حدّاد می فرمود : « مرحوم آقا (قاضی) یک عالمی بود که از جهت تفاهت بی نظیر بود . از جهت فهم روایت و حدیث بی نظیر بود . از جهت تفسیر و علوم قرآنی بی نظیر بود . از جهت ادبیات عرب و لغت و فصاحت بی نظیر بود ، حتّی از جهت تجوید و قرائت قرآن . و در مجالس فاتحه‌ای که أحياناً حضور پیدا می نمود ، کمتر قاری قرآن بود که جرأت خواندن در حضور وی را داشته باشد ، چرا که اشکالهای تجویدی و نحوه قرائشان را می گفت . . . »^۱

« تسلّط مرحوم قاضی در لغت و تفسیر »

« مرحوم قاضی در لغت عرب بی نظیر بود ؛ گویند : چهل هزار لغت از حفظ داشت . و شعر عربی را چنان می سرود که اعراب تشخیص نمی دادند سراینده این شعر عجمی است . روزی در بین مذاکرات ، مرحوم آیه الله حاج شیخ عبد الله مامقانی - رحمه الله علیه - به ایشان می گوید : من آن قدر در لغت و شعر عرب تسلّط دارم که اگر شخص غیر عرب ، شعری عربی بسراید من می فهمم که سراینده عجم است ؛ گرچه آن شعر در اعلی درجه از فصاحت و بلاغت باشد .

مرحوم قاضی یکی از قصائد عربی را که سراینده اش عرب بود شروع به خواندن می کند و در بین آن قصیده، از خود چند شعر بالبداهه اضافه می کند و سپس به ایشان می گوید: کدام یک از اینها را غیر عرب سروده است؟ و ایشان نتوانستند تشخیص دهند.

مرحوم قاضی در تفسیر قرآن کریم و معانی آن ید طولائی داشت و مرحوم استاد علامه طباطبائی می فرمودند: این مسبک تفسیر آیه به آیه را مرحوم قاضی به ما تعلیم دادند و ما در تفسیر، از مسیر و ممشای ایشان پیروی می کنیم. و در فهم معانی روایات وارده از ائمه معصومین علیهم السلام ذهن بسیار باز و روشنی داشتند و ما طریقه فهم احادیث را که «فقه الحدیث» گویند از ایشان آموخته ایم.^۱

به هر حال، میرزا علی آقا قاضی پس از سالها تدریس معارف بلند اسلامی و تربیت شاگردان الهی، در روز دوشنبه چهارم ماه ربیع المولود سال ۱۳۶۶ مطابق هفتم بهمن ماه در نجف اشرف وفات کرد و در وادی السلام نزد پدر خود دفن شد. شیخ محمد سماوی ابیاتی در مرثیه وی دارد که ماده تاریخ آن این است: «قاضی علی العلم بالأعمال». مدت عمر شریف ایشان هشتاد و سه سال و دو ماه و بیست و یک روز بوده است.

آیه الله میرزا سید علی آقا قاضی از زمانی که وارد نجف اشرف

شد، دیگر از آنجا به هیچ عنوان خارج نشد مگر یک بار برای زیارت مشهد مقدس حدود سال ۱۳۳۰ هـ ق به ایران سفر کرد و بعد از زیارت به طهران برگشت و مدت کوتاهی در ری جوار شاه عبدالعظیم اقامت گزید.^۱

۱. «صفحات من تاریخ الأعلام. فی النجف الأشرف»، ص ۷۹.